

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 39

Fylke: Nordland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Sörfold

Emne: Högtidsmat ved familjefester Bygdelag:

Oppskr. av: Lyder Kvantoland

Gard:

(adresse): Engan i salten

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Endel av egne opplysn.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

--- Se andre emner

SVAR

- I. Ja. Det er gammelt og brukes ennaa.
2. Helst enkeltvis, saafremt de visste om hverandre, de som skulle gi. Det hendte at om to eller flere kom paa samme tid med barsengmat gikk de andre saa nær som en heim med maten og mente paa: Ja- vi for kom igjen en ~~anna gang~~ gang.- -
3. I gammel tid var det alltid gröt, det jeg har hørt, "barsenggröt." Det var det beste de kunne by. Den var kökt av fineste melet huset eide, med et stort smöröye i mitten av fatet og med mange smaa "öyer" rundt ytterkanten i fatet, krydret med strösokker og kanel.
4. 3-4. dagen, og saa utover i den tiden hun laa. Var grønda stor og det var mange som skulle bäre sengmat maatte noen vente til etter hun kom seg opp.
5. En gang. Har ikke hørt noe annet.
6. Se nr. 3.
7. De bar barsengmat bare en gang.
8. I gammel tid - för det kom krusfat i handelen, og etter ogsaa - brukte de trefat. Senere ble det store krusfat, saa store som et alm. vaskevandsfat naa, om noe djupere.
9. Fellesnavnet var, og er barsengmat.
10. Kona gikk alltid selv, det gamle folk kan huske aa ha sett og hørt.
11. Skikken var at mannen all dri var med.
12. Nei, det var ikke vanlig. Heller var det ikke forskjell paa barsengmaten om det var gutt eller pike som var födt.
13. Sengmat. (Barsengmat).
14. Nei, det har jeg ikke hørt. Derimot ha alltid konene saa mye gröt(mat) med at alle i heimen til barselkona holdt maaltid, og da var det som fest i huset, med godlaat og skjemt - om ellers alt var stod bra til.

- 15 Nei, i allefall ikke i den tid eldgamle folk kan huske.
 16 Skiftinga fra gröt til annen sengmat tok til for 20 -
 30 aar tilbake. Etter da er det brukt alle slags finere
 kaker og konditorvarer.
 17 Nei, ikke det jeg har kunnet faa opplysning om .
 18
 19. I gammel nokk tid ha de fleste lite raad til aa holle
 kalas. Det var derfor skjeldent det forekom. Derimot
 vanlig kirkemat, som var den beste huset eide, med lefse og
 gomme som besterett.
 20 Daapsgilde, sa de.
 21 Se svar nr. 19.
 22
 23. Naa har mange, og kanskje de fleste daapsgilder med inn-
 budte slekt og venner, foruten faddrene^{ne} som er sjölskre-
 vet. Mange gir gaver til daapsbarnet, men det er ikke
 alminnelig.

B. Födelsdag.

- 24 Nei, det kan ikke huskes av noen av alle gamle jeg har
 spurt.
 25 Det er forskjellig. I noen heim holdes det födelsdag
 for alle, ~~ixandra~~ hvert aar. I andre heim holdes det
 födelsdag bare for barna hvert aar, men for de voksne
 bare ved runde tall - 5 og 10.
 26 Det er nermaste slekt og venner som bor nermest födelse-
 dagbarnet, -han som feirer dagen. Ja, baade enkeltper-
 soner og "deputasjoner" med gave og for aa lykkönske med
 dagen. Särlig naar det er vel ansette og populære folk
 som feirer dagen.
 27 Se svar 26.
 28
 29. Naa er blötkake mye brukt til alle festlige tilstell-
 ninger, og särlig i födelsdagslag. Med lys paa paa har
 jeg ikke hvert bort i. Kringle har jeg ikke sett brukt
 naa i slike lag. Drikke er kaffe og sjokolade.

C. Könfirmasjon.

- 30 Da var det ikke fester eller gilder heime. Konfirmas-
 sjonshelgen tok vanlig tre dögn som folket som ha konfir-
 manter (og mange andre ogsaa) bodde paa kirkestedet. I denne
 tid ha de saa mye og god mat som huset maktet. Da trak~~terte~~
 terte de slekt og venner saa langt de formaadde, og der-
 med var de ferdig med konfirmasjonsfeiringen.
 31 Ja, det er mye alminnelig. Det kom utpreget i bruk for
 20 - 30 aar tilbake.
 32 Det er först og fremst nermestboende slekt, og venner.
 Om de bor slik til - og prest og lærer er "gemenslige"
 - folkelig, blir de bedd i laget.

33. Saa vidt jeg vet mefet skjeldent för, men naa gjøres
 34 det. Ja, det er mye alminnelig. Det er nesten blitt til
 en plikt for de som er bedd til gilde. Nære slektninger
 som bor langt borte og ikke kan være med senner ogsaa ~~gaver~~
 35 gaver. Det er forskjellig med dette, etter som de bor nær
 baker. Folk er jamt naa saa flinke til aa bake finere
 matvarer at de er ikke avhengi av baker. Inne i fjord-
 kroker og fjelldaler kan de ikke være avhengi av baker,
 - saa vel som flere fagfolk.

36 D. Bryllup.

Det har det vert holdt, og holdes ennaa. Det er langt
 fra alle som holder forlovelsesgilde ved aa be gjester.
 38 Bryllupsaftan-kvelden naar alle gjestene var kommet til
 gards var det blodpölse til kveldsmat. De som kom tidli-
 gere paa kvelden fikk seg först et tørrmatmaal, mens de
 ventet paa pölse. Bryllupsdagsmorgen var det tørrmat, og
 det samme var det paa kirketuren. Kommet fra kirke var
 det steik eller sodd (kjöttsuppe). Ferdig med maaltidet
 ble stua ryddet til dans, eller en nabostue ble ryddet til
 "dansarstu". Saa ble det tørrmat utover natta til de ikke
 vant aa danse mere og faldt i samfundssenga - flatsenga-
 paa golvet, og kom seg under sauskinnsfeldene, baade kar
 og kvinne. Anredagen tok til med tørrmat og til middag
 rester fra brursteika. Saa fremt det fantes raad til ~~det~~
 det var det alltid rrikelig med steik eller sodd.
 Resten av andredagen og utpaa tredjedagen gikk det ut paa
 tørrmat. Men saa kom bryllupets hovedmaaltid, brurgröten,
 utpaa ettermiddagen. Den var alltid nestsiste maaltidet
 i bryllupet. Etterpaa, för gjestene skulle reise hver til
 seg ble det et tørrmatmaal tilslutt. Dansen gikk uav-
 brutt saa framt spillemannen (mennene) klate aa sitte.
 Tørrmatmaalene tok gjestene naa og da naar de maatte pus-
 te paa dansen. Av den grunn maatte alltid noen av oppvar-
 terne være for haand, natt som dag.

39

40

41

Jeg har ikke faatt svar paa disse spørsmal.

Saa lenge det huskes var det brurfolka selv som reiste
 rundt til slekt og venner og bad i bryllup. At de fikk,
 eller bad om gaver har jeg ikke hört.

42-43-44-45 kan jeg ikke svare noe paa.

46. "Matmora" var överste i matstellet og ha overoppsynet
 med alt som hörte maten til i bryllupet. Hun stod over
 baade kokke og oppvartere. Det var hun som stod for aa

bestemme hvor mye mat gjestene skulle faa med seg heim til de som ikke var med i bryllupet. De skulle ogsaa smake paa bryllupsmaten.

47. Nei, det er slutt med det.na. De gjester som bor nær bryll.garden reise heim utpaa natta, Andre er over til neste morgen. De lange brylluper ble det slutt med for en 20-30 aar tilbake.
48. Her i bygda er det meget skjelden. Men en og annen holder bryllup pa de to pensjonat paa kirkestedet og sentret i kommunen. (Rösvik).
49. Ja, det hender, men er skjeldent.
50. Enhver gir etter raad og og evne - eller etter som de individuelt er innstilt overfor pengeverdier.
51. Det er helt forskjellig. Noen huger dagen med tilstehver aarsdag til aa begynne med, andre bare ved visse run-tall, og andre igjen feirer ikke bryllupsdag mere enn en gang.
- E. Gravöl.
52. Samme skikk som i bryllup, de nærmeste slekt og venner.
53. Varte en dag, med 4 maaltider. Med steik eller sãdd nar de kom fra kirkeferda. (Gravferda)
54. Morgen, før det bar til kirkegaarden var det tørrmat. Paa gravstedet var det tørrmat. Naar det kom fra gravferda kjøttmaaltid og saa et tørrmatmal för de reiste.
- 55 De laget alltid istann til langbord hvor gjestene satt.
- 55-56-57. Kan ikke svare noe bestemt paa disse spørsmãl.
58. De ha sendingene med seg, det jeg kjenner til. De ha melk, smör, gomme, lefse og annet . Dette isär om det var ut-fattige folk som ha begravelsen, da reknet de velstaaende jordeiere ikke höye paa det.
- 59 - 62. Jeg kan ikke svare noe utförlig paa dett.
63. Det har ikke vært vanlig her med maltöl, som lenger sör
64. i landet. Nei, det förl har fulgt vanlig skikk.
65. Som ved brylluper.
61. Nei, det har jeg ikke hört. Men foreldrene til avdöde, pleide ofte aa si til gjestene - om han (hun) var ugift:
-- Nu maa daakk bärre försyn daakker, ingen skal mangel naakk idag, för da skal vär haannes (hennes) bryllöt ogsaa.
66. Nei, det er ikke vanlig.
67. Ikke her i kommunen.
- 68-69 Det kan jeg ikke svare bestemt paa.
- F. Nye fester.
70. Ikke annet, det jeg vet, enn eggedosis.
71. Ja, mange feirer den i familjene. Straks den ble kjent.
72. Ja, men ikke saa alment som morsdagen, det jeg kjenner til.
73. Först og fremst blötkaker, og finere bakerverer.
74. Se lenger fram, hvor spørsmãlet er besvart.
75. Gjennom avisene, ved artikler og avertisemang.